

Styrelsen	2022-06-29/30
Handling nr	11.6
Handläggare	Michaela Shaw
Daterad	2022-06-09
Reviderad	

Till Styrelsen för Västtrafik AB

Rekommendation för beslut om allmän trafikplikt Upphandling Trafik 2024 Strömstad Tanum Uddevalla och Skaraborg

I enlighet med Lag (2010:1065) om kollektivtrafik ska ett avtal om allmän trafik som ingås av en Regional kollektivtrafikmyndighet, eller av den till vilken befogenheter överlämnats, grunda sig på ett beslut om allmän trafikplikt. Kollektivtrafiknämnden har gett Västtrafik befogenheter att upphandla och teckna avtal om allmän trafik. Som underlag för beslut om allmän trafikplikt önskar kollektivtrafiknämnden Västtrafiks rekommendation avseende den trafik som Västtrafik avser upphandla.

Bifogad **Rekommendation för beslut om allmän trafikplikt** är underlag för kollektivtrafiknämnden i Västra Götalands beslut om allmän trafikplikt för Västtrafiks upphandling Trafik 2024 Strömstad Tanum Uddevalla Skaraborg.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Med anledning av ovanstående föreslås styrelsen besluta

- att godkänna redovisad rekommendation till beslut för allmän trafikplikt, samt
- att översända rekommendationen till kollektivtrafiknämnden för fastställelse.

Skövde dag som ovan

Lars Backström

Camilla Holtet

Rekommendation för beslut om allmän trafikplikt
Upphandling Trafik 2024

Strömstad Tanum Uddevalla Skaraborg

2022-06-09

Innehållsförteckning

1.	Bakgrund.....	4
2.	Beskrivning av nuvarande trafik och resandet.....	4
2.1	Strömstad Tanum.....	5
2.2	Uddevalla.....	7
2.3	Skaraborg.....	9
3.	Framtida trafik.....	11
4.	Drivmedel, fordon och depå.....	12
5.	Finansiering och resurskonsekvenser av beslutet.....	12
6.	Resultat av genomförda samråd inför upphandling.....	13
7.	Västtrafiks rekommendation.....	13
7.1	Sammanfattning.....	13

1. Bakgrund

Västtrafik förannonserade 2021-08-24 att man hade för avsikt att under 2022/2023 upphandla kollektivtrafik inom Västra Götalandsregionen som omfattas av Lag (2010:1065) om kollektivtrafik.

Västtrafiks styrelse beslutade den 23 februari 2022 att under 2022/23 genomföra upphandlingar enligt föreslagen plan.

De kommande trafikavtalen planeras att ha trafikstart i juni 2024 och omfattar nuvarande busstrafik inom samt till och från nedanstående kommuner:

- Strömstad
- Tanum
- Uddevalla
- Skaraborg

Enligt Kollektivtrafiklagen ska den regionala kollektivtrafikmyndighet (RKM) fatta beslut om allmän trafikplikt. Innan beslut om allmän trafikplikt kan fattas ska myndigheten samråda med kollektivtrafikföretag för att ta reda på om det finns intresse av att utföra trafiken i kommersiell regi. Trafiken ska i sådana fall inte upphandlas. RKM i Västra Götaland har överlämnat befogenheten att samråda med kollektivtrafikföretagen samt att upphandla trafiken till Västtrafik AB. Västtrafik har genomfört Samråd inför upphandling (SIU) i mars-april 2022.

Beslut om allmän trafikplikt avser linjetrafiken inom de aktuella avtalen. I samband med upphandlingen av linjetrafiken kommer även skol- och flexlinjetrafik att upphandlas på uppdrag av de kommuner som efterfrågat detta.

2. Beskrivning av nuvarande trafik och resandet

Västtrafik önskar att Kollektivtrafiknämndens beslut om allmän trafikplikt ska omfatta trafik inom de områden som funnits beskrivna i förannonseringen och som har avhandlats under samråden.

Den trafik som ska upphandlas ingår idag i avtalen Norra Bohuslän (Strömstad och Tanum), Uddevalla och Skaraborg.

Resanden per år (2019 års resande) inom respektive avtal

- Strömstad och Tanum ca 370 000 resor/år
- Uddevalla ca 3,5 miljoner resor/år
- Skaraborg ca 7,2 miljoner resor/år

Trafiken är till sin karaktär främst ämnad för att tillgodose resenärernas dagliga behov av utbildnings- och arbetsresor samt annat vardagsresande inom samt viss in- och utpendling till större tätorter.

Inom avtal Norra Bohuslän ingår också riksgränsöverskridande trafik till Halden i Norge, den så kallad Gränspendeln. Västtrafik och dess motsvarighet i Östfolds Fylke, Östfold Kollektivtrafikk, har ett samarbetsavtal, som löper tillsviare, gällande denna trafik. Trafiken planeras ingå i upphandlingen. Östfolds

Kollektivtrafik ansvarar för tillstånd, motsvarande allmän trafikplikt, för trafikering på sträckor inom Norge.

Inom avtal Skaraborg ingår också länsöverskridande trafik till Jönköpings län. Linje 406 Hjo till Fagerhult i Jönköpings län Habo kommun.

Gräns- och länsöverskridande trafik planeras ingå i kommande avtal och Trafikpliktsbeslut kommer sökas för de sträckor som kräver detta.

2.1 Strömstad Tanum

Dagens avtal innehas av trafikföretaget Vy Buss. I dagens avtal ingår totalt 32 linjer varav 2 är tillköp av Strömstads kommun, 9 stängda skolskjutslinjer (Tanum) och 8 skollinjer öppna för allmänheten (Strömstad). Övriga linjer är allmän kollektivtrafik.

Fyra linjer har mer av karaktären stråklinjer och går längre sträckor inom och mellan de båda kommunerna. Deras uppdrag är främst gymnasie- och arbetspendling men även många barn i grundskolan reser med dessa linjer.

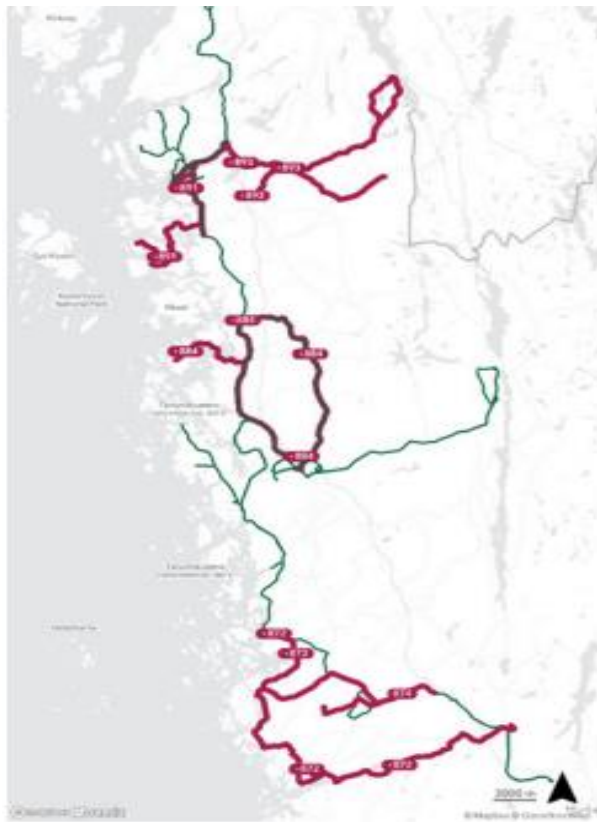
I Tanums kommun är fyra linjer lokala landsbygdslinjer vars främsta uppdrag är arbets-, grundskole- och gymnasiependling. En av linjerna har också ett serviceuppdrag inom och mellan tätorterna Grebbestad och Tanumshede. En annan av linjerna har sommartid ett utpräglat uppdrag anpassat för camping- och badgäster.

Även i Strömstad finns fyra lokala landsbygdslinjer. För tre av dem är uppdraget i huvudsak arbets-, grundskole- och gymnasiependling medan den fjärde endast går sommartid mellan campingplatser och Strömstads centrum. Strömstads kommun gör även ett tillköp av två servicelinjer som sommartid kör mellan ett par större parkeringsplatser och centrala Strömstad. En av linjerna saknar sommartidtabell och är en linje som knyter samman tätorten Strömstad med enstaka turer morgon och eftermiddag.

Linje 111 är en gränsöverskridande linje som går mellan Strömstad och norska Halden.

År 2019 genomfördes ca 370 000 resor inom Trafikavtalet varav 48 % med Skolkort.

Trafikvolymen uppgick 2019 till ca 1,38 miljoner tidtabellskilometer och trafikerades med ca 30 fordon.

Lågfrekventa linjer markerade i rött och övriga allmänna linjer (exklusive skollinjer) i grönt.

Kartan visar kommungränserna för Strömstad och Tanums kommuner. I upphandlingen ingår främst den lokala busstrafiken i dessa båda kommuner.

Resandebehov i Strömstad Tanum

Invånarantalet i Strömstads kommun är idag ca: 13 200. Kommunen har en vision om att bli 15 000 invånare till år 2030.

Tanums kommun har idag ca: 13 000 invånare och visionen är att bibehålla antalet invånare till år 2030.

Den allmänna kollektivtrafiken fyller en viktig funktion för skolresandet. Många linjer har en hög andel skolkortsstämplingar. I området är trafiken till stor del anpassad efter grundskolan och potentialen för ökat arbetspendlande bedöms vara ganska liten. Den glesa befolkningsstrukturen gör att bilnehavet bland förvärvsarbetsande är hög och kollektivtrafikens marknadsandel för arbetspendling låg.

Speciellt för Tanum och Strömstads kommun är att trafikutbudet är större på sommaren än på vintern. Detta beror på att betydligt fler människor bor och rör sig i området under sommaren.

Att resa mellan Strömstad och Halden kommer vara fortsatt viktigt. Denna linje kan även trafikera Nordby Köpcenter som är en annan viktig knutpunkt i kommunen.

Den allmänna kollektivtrafiken i Västra Götalandsregionen är primärt planerad för regionens invånare och deras behov av arbets- och studiependling. Utöver detta så kan en potential till utökat resande skapa möjlighet till ytterligare resmöjligheter. Detta kan exempelvis gälla i kustområdena i Bohuslän med många delårsboende och därmed en potential till ökat resande främst sommartid.

2.2 Uddevalla

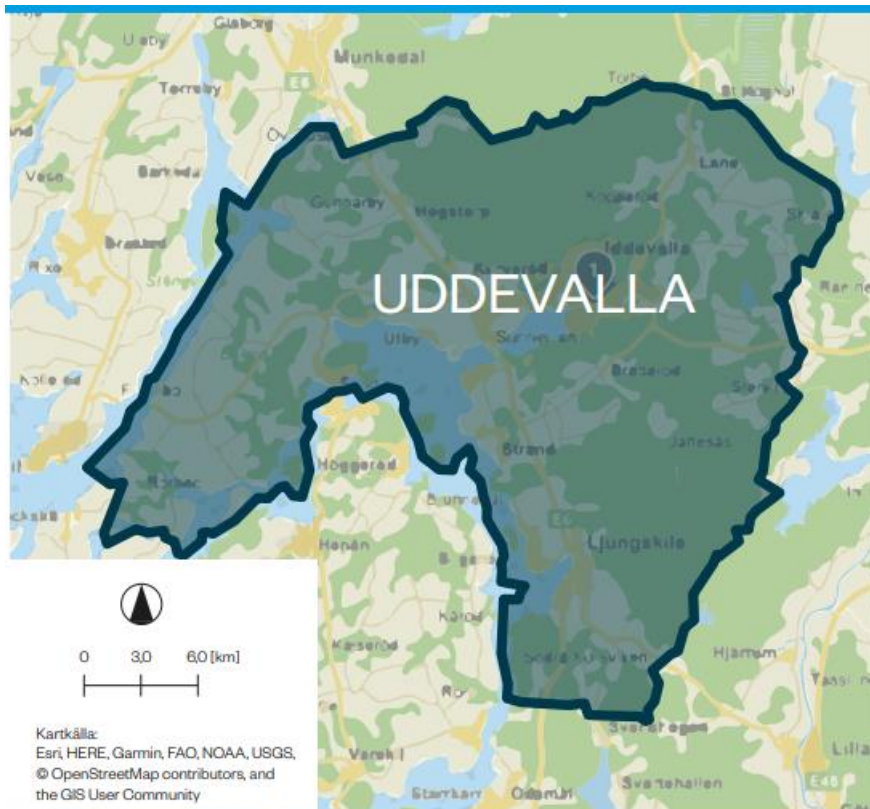
Nuvarande trafikavtal innehas av Bivab (Buss i Väst). Avtalet omfattar tio stadstrafiklinjer, varav en är en sommarlinje, en nattlinje och två linjer är förstärkningslinjer. Linjerna trafikerar främst inom Uddevalla tätort, men även till det externa handelsområdet Torp väster om Uddevalla. I avtalet ingår 6 st landsbygdslinjer/områdeslinjer som främst trafikerar landsbygden inom kommunen. Dessutom igår 24 så kallade öppna skollinjer som kompletterar det allmänna linjenätet för att tillgodose skolresbehoven för kommunens grundskoleelever.

Linje 673 trafikerar mellan Uddevalla sjukhus och Norra Älvsborgs Länssjukhus (NÄL). Syftet med linjen är främst att erbjuda "gratis" personalresor samt transport av visst gods mellan sjukhusen, och är därmed till 75% ett tillköp av Regionservice. Ronden ingår i dagens affär, men kommer att avvecklas under år 2022. Flexlinjetrafik som körs inom Uddevalla tätort är ett tillköp av Uddevalla kommun och planeras ingå i upphandlingen.

Det är stads- och landsbygdstrafik inom Uddevalla kommun som ska handlas upp i Trafik 2024. Kommande avtal har huvudansvaret för att tillgodose resbehoven för boende och verksamma inom kommunen, med undantag för de behov som det storregionala nätet eller regionala linjer från andra avtal kan tillgodose, som exempelvis tåg och Bohusexpresser.

År 2019 genomfördes 3,5 miljoner resor inom avtalet. Av dessa utgjorde stadstrafiken 2,9 miljoner resor.

Trafikvolymen uppgick 2019 till ca 3,71 miljoner tidtabellskilometer och trafikerades med ca 60 fordon inklusive skollinjetrafiken och flexlinjetrafiken.

Kartan visar kommungränsen för Uddevalla kommun. I upphandlingen ingår främst den lokala busstrafiken inom kommunen

Resandebehov i Uddevalla

Invånarantalet i Uddevalla kommun är idag ca: 56 700 och Uddevalla kommun beräknar att ha 60 500 invånare till år 2030.

Den största arbetsgivaren i kommunen är Uddevalla kommun. Därefter följer Västra Götalandsregionen där Uddevalla sjukhus är den största fysiska arbetsplatsen. Utöver vård och omsorg är handel den näringsgren i Uddevalla som har flest anställda och Uddevalla är en tydlig småföretagarkommun. Handelsverksamheten är främst koncentrerad till områdena kring Torp köpcentrum, där bland annat IKEA ligger, och Uddevalla Centrum.

För Uddevallas del är tillgängligheten med stadstrafiken god till de flesta större arbetsplatser och verksamhetsområden.

Uddevalla tätort utgör ett av Västra Götalandsregionens fem så kallade pendlingsnav. Idag är det ungefär lika många som pendlar in som ut från

kommunen, cirka 8 000 per riktning och vardag. Arbetspendling sker i första hand till och från de större orterna Göteborg, Trollhättan, Vänersborg, Stenungsund och Kungälv. Även från Munkedal och Ljungskile finns det ett större antal inpendlare.

2.3 Skaraborg

Dagens avtal i Skaraborg består av två trafikavtal, Skaraborg Region samt Skövde stad och linje 1 Express. Båda avtalen innehåller av Nobina. I Skaraborg Regionavtalet ingår 94 linjer varav 10 linjer är kommunala tillköp. I avtalet för Skövde stad och linje 1 Express ingår 10 linjer.

Sju kommuner i Skaraborg har specifika stads- eller tätortslinjer. Skövde stadstrafik består av nio linjer varav sex av dem klassas som huvudlinjer och tre är kompletterande linjer, som trafikerar under högtrafik samt under kvällar och helger. I Lidköping, Falköping, Mariestad och Skara finns tätortstrafik där Lidköping har fem linjer, varav en linje är tillköp. Falköping har tre linjer plus en anropsstyrd linje. I Mariestad finns det två linjer och i Skara två linjer.

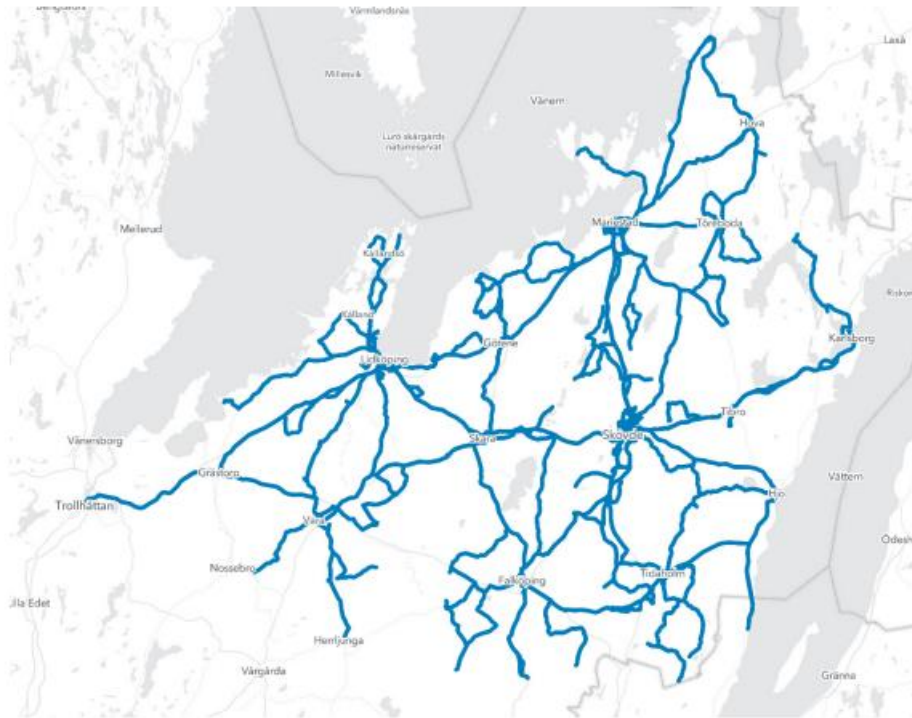
Linje 1 Express är den längsta linjen och ingår i det storregionala nätet enligt Målbild tåg. Den trafikerar tätorterna Skövde, Skara, Lidköping, Grästorp och Trollhättan. Linjen trafikerar till viss del med taktfast tidtabell, men det gäller enbart när den trafikerar hela sträckan Skövde – Trollhättan. De turer som trafikerar delsträckor går inte med taktfast tidtabell.

Förstudien har delat upp regionlinjerna i olika kategorier efter deras uppdrag och karaktär.

- Linjer i de prioriterade stråken (omfattar 19 linjer).
- Linjer mellan kommunhuvudorter (omfattar 6 linjer).
- Linjer till kommunhuvudort via tätorter (omfattar 20 linjer).
- Övriga linjer (omfattar 28 linjer, varav 2 linjer helt och hållet är kommunala tillköp).

År 2019 genomfördes 7,2 miljoner resor inom de två avtalen i Skaraborg, fördelat på 3,3 miljoner i avtalet för Skövde och linje 1 Express, och 3,9 miljoner i avtalet för Skaraborg landsbygd. Under perioden 2015 – 2019 har resandet inom avtalet Skövde och linje 1 Express ökat (+26%). För avtalet Skaraborg landsbygd har det under samma period skett en smärre minskning av resandet (-7%).

Trafikvolymen uppgick 2019 till ca 14,8 miljoner tidtabellskilometer och trafikerades med ca 190 fordon inklusive tillköp av kommunerna.

Dagens trafikområde med kommunhuvudorter. Essunga, Falköping, Grästorp, Gullspång, Götene, Hjo, Karlsborg, Lidköping, Mariestad, Skara, Skövde, Tibro, Tidaholm, Töreboda och Vara.

Resandebehov i Skaraborg

Skaraborg har ca 270 000 invånare. Av dessa bor ca 160 000 i någon av de 15 kommunhuvudorterna. Totalt bor ca 40 000 i övriga tätorter och resterande 70 000 bor mer utspritt på landsbygden eller i småorter. De flesta kommuner i Skaraborg har sin befolkning koncentrerad till kommunens huvudort. En stor del av pendlingen till studier och arbeten sker från de mindre tätorterna in till respektive huvudort. I huvudorten finns en koncentration av målpunkterna som arbetsplatser, gymnasier, kommunal service, handel och vård. Överlag sker en stor del av den totala pendlingen i Skaraborg inom den egna kommunen eller till närmaste grannkommun. Den mer långväga pendlingen är betydligt mindre omfattande. Skövde är den största målpunkten för arbets- och studiependling i Skaraborg. Lidköping, Falköping, Mariestad och Skara är andra stora målpunkter. Det är främst inom och in till dessa orter som resandebehoven är stora.

Skaraborg är generellt sett glest befolkad utanför de större stråken samt i de västra och nordöstra delarna, vilket skapar utmaningar för att uppnå tillgänglighet till attraktiv kollektivtrafik för arbets- och studiependling. För delar av området blir anslutningspunkter till stråk med bättre kollektivtrafikutbud viktigt för att tillgängliggöra kollektivtrafiken. De delar som inte täcks upp av ordinarie linjenät har tillgång till Närtrafik, vilket säkerställer att det finns möjlighet att genomföra exempelvis handels- och serviceresor mitt på dagen, dock inte i pendlingslägen.

3. Framtida trafik

Upphandlingen planeras att omfatta sammanlagt ca 240 fordon inom fyra geografiska områden.

- Strömstad ~15 fordon
- Tanum ~25 fordon
- Uddevalla ~30 fordon
- Skaraborg ~170 fordon

Den framtida trafiken i Strömstad, Tanum, Uddevalla och Skaraborg utgår från de förstudier som Västtrafik gjort.

I Strömstad och Tanum är mycket av trafiken anpassad efter grundskolans behov vilket gör att potentialen för ökat arbetspendlande är liten. Där det finns potential för arbetspendling föreslås trafikförändringar för att göra linjerna mer attraktiva för arbetspendlare. Det handlar exempelvis om att ta bort avvikande dagtyper, det vill säga att en tur exempelvis endast går skoldagar. Om en tur finns så trafikerar den därmed alla dagar, även icke skoldagar.

Uddevalla kommun har tillsammans med Västtrafik och Västra Götalandsregionen arbetat fram en målbild för hur kollektivtrafiken i Uddevalla stadstrafik ska utvecklas under de kommande åren – Kollektivtrafikplan Uddevalla.

Det har ännu inte tagits fram någon handlingsplan för hur målbilden ska förverkligas, utan det är ett arbete som ska påbörjas under år 2022. Det kommer därmed behöva finnas utrymme inom det kommande avtalet för att göra eventuellt större förändringar som framkommer i handlingsplanen. För att skapa detta utrymme och rätt förutsättningar för att kunna förverkliga målbilden under den kommande avtalstiden, samt på kortare sikt åtgärda de största bristerna i dagens stadstrafik, har linjenätet setts över i förstudien och förslag till förändringar som tar de första stegen mot målbilden har föreslagits.

Den öppna skoltrafiken kommer inte ingå i upphandlingen, Uddevalla kommun kommer själva upphandla skoltrafik.

I Skövde och de större tätorterna Lidköping, Mariestad, Falköping och Skara finns idag specifika stads-/tätortslinjer som möjliggör resor inom tätorterna, men också goda bytesmöjligheter till de regionala linjerna i stråken. Förstudien har sett över trafiken i dessa tätorter och föreslagit justeringar av utbud och öppettider. I en del fall föreslås större förändringar baserat på dagens resande och behov, men även anpassat efter framtida stadsutveckling och potential till ökat resande.

I flera av tätorterna erbjuder också gång och cykel attraktiva resmöjligheter, då avstånden är relativt små. Störst potential till ökat resande finns i de prioriterade stråken och i stadstrafiken i Skövde. På dessa linjer föreslås åtgärder för att öka attraktiviteten och möjliggöra ökat resande.

Trafikförsörjningsprogrammet beskriver kravet på ett utbud som minst uppfyller de miniminivåer som anges.

Förutsättningar för framtida trafik

De nuvarande trafikavtalen Strömstad, Tanum, Uddevalla och Skaraborg som Västtrafik nu söker trafikplikt för kommer att utformas och paketeras i enlighet med Regionalt Kollektivtrafikförsörjningsprogram för 2021–2025, Västtrafiks Miljö- och klimatstrategi, Västtrafiks strategi för kollektivtrafik på jämlika villkor, Målbild Tåg 2035 samt Landsbygdsutredningen. Indelningen av trafik i olika trafikåtaganden och framtida avtal kommer att beslutas under upphandlingsprocessen.

4. Drivmedel, fordon och depå

Rekommendationerna för val av drivmedel är baserade på Västtrafiks Riktlinjer för bussar, Västtrafiks Miljöplan samt Västra Götalandsregionens Miljö- och klimatstrategi.

Rekommendationen syftar till att uppfylla målen i Västra Götalandsregionens Miljö- och klimatstrategi. Detta innebär eldrift i tätortstrafiken och anbudsgivaren får välja el eller gasdrift i landsbygdstrafiken.

Miljöomställningen till de prioriterade drivmedlen är i viss mån en kostnadsdrivare i upphandlingen. Omställning till elbussar i tätortstrafiken påverkar fordonskostnaderna och innebär även kostnader för trafikföretagen i samband med investeringar i laddinfrastruktur på depåerna. Detta kompenseras delvis genom en lägre driftskostnad på elfordonen.

För trafiken på landsbygd förväntas omställningen från biodiesel till biogas/el också generera en ökad investeringskostnad i fordon och infrastruktur samt en ökad rörlig kostnad.

Depå

Västtrafik avser att villkora depå i Skövde i upphandlingen. Detta innebär att trafikföretaget ska använda denna depå.

Inga andra depåer eller uppställning för fordon erbjuds av Västtrafik i upphandlingen.

5. Finansiering och resurskonsekvenser av beslutet

Västtrafik beräknar att de satsningar som görs ryms inom Västtrafiks långtidsprognos. I Västtrafiks långtidsprognos har kostnadsökningar för miljöomställning beräknats att kompenseras genom positiva upphandlingseffekter.

De ekonomiska effekterna är dock svårbedömda. Hur kollektivtrafiken kommer påverkas av pandemins efterdyningar samt ett mycket osäkert världsläge gör att det är svårbedömt. Utvecklingen gällande kostnaden för bränsle och även ett osäkert läge gällande investeringar gör att anbudsgivarna kan komma att lägga på en riskpremie vilket då leder till högre anbudspriser. Vissa trafikföretag kan få svårt att lägga anbud på grund av den stora osäkerheten vilket då kan påverka konkurrenssituationen vilket kan leda till högre priser.

6. Resultat av genomförda samråd inför upphandling

Inför upphandling undersöks om intresse finns hos trafikföretagen att bedriva kommersiell trafik. Detta sker genom Samråd inför upphandling (SIU).

Västtrafik bjöd under våren 2022 in trafikföretag att delta på SIU. Åtta trafikföretag anmälde sitt intresse att delta.

Den 10 mars 2022 genomfördes ett gemensamt samråd där samtliga anmälda trafikföretag och två representanter för Kollektivtrafikmyndigheten deltog. Trafikföretagen gavs möjlighet att anmäla sig till enskilda samråd. Sju trafikföretag önskade ha enskilda samråd, vilka genomfördes under vecka 17 – 18 2022.

Vid samråden ställdes frågan till trafikföretagen om de ansåg att någon del av den aktuella trafiken skulle kunna utföras helt på kommersiell grund.

Inget trafikföretag framförde att hela eller delar av trafiken skulle kunna vara intressanta att köra kommersiellt i egen regi. Inget annat intresse av att bedriva trafiken kommersiellt har anmälts till Västtrafik eller kollektivtrafikmyndigheten.

7. Västtrafiks rekommendation

Med åberopande av vad ovan anförts avseende

- trafikens syfte, vilket överensstämmer med Trafikförsörjningsprogrammets mål och strategier,
- att inget intresse visats för att utföra trafiken i kommersiell regi
- att inget önskemål om att undanta trafik från trafikpliktsbeslut har framförts

rekommenderar Västtrafik Kollektivtrafiknämnden i Västra Götaland att fatta beslut om allmän trafikplikt för den ovan beskrivna trafiken.

Trafikpliktsbesluten utgår i princip från nuvarande trafik, men omfattar möjlighet till utökad och förändrad trafik på längre sikt i enlighet med Regionala Kollektivtrafikmyndighetens Trafikförsörjningsprogram.

7.1 Sammanfattning

- Upphandlingen omfattar sammantaget ca 240 fordon inom fyra geografiska områden, (exklusive kommunala tillköp):

Strömstad	~15 fordon och 0,44 miljoner tidtabellskilometer
Tanum	~25 fordon och 0,41 miljoner tidtabellskilometer
Uddevalla	~30 fordon och 2,63 miljoner tidtabellskilometer
Skaraborg	~170 fordon och 15,2 miljoner tidtabellskilometer
- Trafiken i de nuvarande avtalen Strömstad Tanum Uddevalla och Skaraborg ska av Västtrafik upphandlas och utformas i enlighet med Regionalt Kollektivtrafikförsörjningsprogrammet för 2021–2025,

Västtrafiks Miljö- och klimatstrategi, Västtrafiks strategi för kollektivtrafik på jämlika villkor, Målbild Tåg 2035 samt Landsbygdsutredningen.

- Drivmedel i enlighet med Miljö- och klimatstrategin – el för stadstrafiken och gas/el för landsbygdstrafik, där så är möjligt med avseende på tillgängliga fordon på marknaden.
- I Västtrafiks långtidsprognos har kostnadsökningar för miljöomställning beräknats kompenseras genom positiva upphandlingseffekter. Efterdyningar av pandemin samt ett osäkert världsläge kan dock komma att påverka konkurrensituationen och anbudspriserna.
- Inget trafikföretag har anmält intresse för att köra hela eller delar av trafiken kommersiellt i egen regi.
- Västtrafik rekommenderar Kollektivtrafiknämnden i Västra Götaland att fatta beslut om allmän trafikplikt för den ovan beskrivna trafiken.

//